

Az önálló tanulást támogató taneszközök készítésének és felhasználásának egyik lehetséges módja

(Saját fejlesztésű taneszköz a német nyelv tantárgy tanításához/tanulásához a „Freiarbeit” módszer alapján)

*„Amit hallok, azt elfelejtem,
amit látok, arra emlékszem,
amit megcsinálok, azt tudom.”
Kínai mondás*

Az általános iskolai „Élő idegen nyelv” műveltségterület oktatásának a Nemzeti Alaptanterv 2003 (NAT 2003) szerint az a feladata, hogy felkeltsük az idegen nyelvek tanulása és az idegen kultúrák megismerése iránti igényt, ébren tartsuk a nyelvtanulási motivációt, valamint megalapozzuk az élethosszig tartó tanulásra való képességet. Ennek az egyáltalán nem könnyű feladategyüttesnek a teljesítéséhez nem elégséges a jól megválasztott nyelvtanítási szemlélet és a hozzá illő alkalmazott módszer-repertoár, szükséges ezen kívül a célnak leginkább megfelelő modern taneszközök használata is. A tankönyvek és a munkafüzetek, ha mégoly színesek, képekkel teltek és tetszetősek is, nem pótolják az olyan kézbe vehető szemléltető- és gyakorlóanyagokat, amelyekkel többfajta tevékenységet lehet egyszerre végezni. A számítógépes nyelvtanulás ma nagy vonzerő, de egyrészt nincs meg minden oktatási intézményben sem a technikai feltétele, sem a nyelvpedagógus felkészültsége, másrészt a számítógéppel támogatott nyelvvoktatás is csak egy a rendelkezésre álló lehetőségek közül. A számítógépes nyelvtanuláshoz ráadásul szükség van a nyelvtanuló informatikai képzésére is.

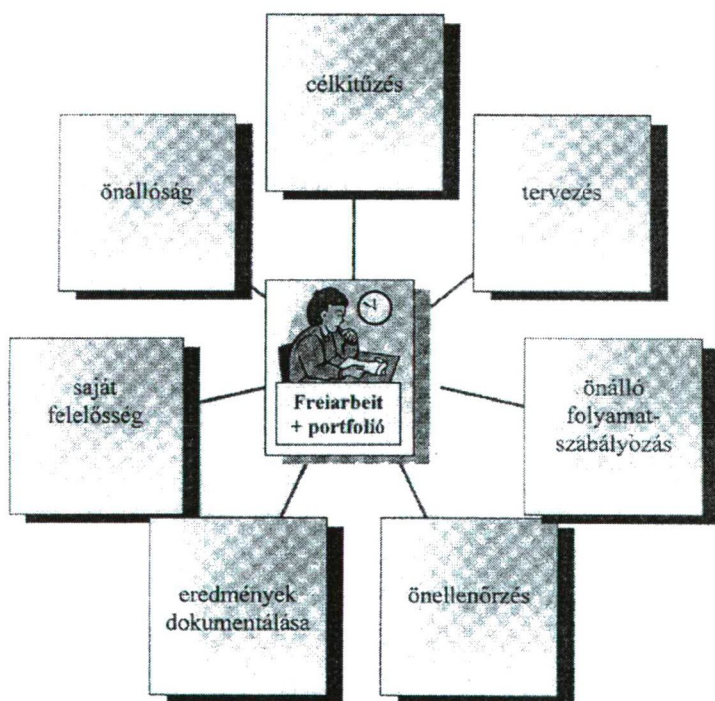
Mottónk a cselekedtetés fontosságát hirdeti. Nyelvpedagógusként hiszünk abban, hogy a tevékenykedtető módszerekkel nagyobb hatékonyság érhető el. A választott kínai mondás igazságát tudományos kutatások eredményei is igazolták. Míg az olvasott anyag 10 %-a marad meg a memóriában, addig a valamennyi érzékszerv bevonásával való tanulás 90 %-os eredményt hoz. Ha tehát hatékonyak kívánunk lenni a nyelvtanításban (és nincs ez másképp a pedagógia más területein sem), akkor cselekedtetni kell tanulóinkat. A cselekvésekkel összekötött tanulás lehetősége független még a tanuló életkorától is. Maga a tevékenykedés motivál, főleg, ha játékos formáját választjuk. A cselekvésben az egész személyiség részt vesz, egyszerre, egy időben több készség fejleszhető. Az önellenőrzéssel azonnali lehet a visszacsatolás, ami szintén inspirál a feladatok elvégzésére, vagy az újabb próbálkozásra. Sikertelenség esetén nincs negatív minősítés. Az érdekes, kézbe vehető feladatok sikeres megoldása elégedettséggel tölti el a tanulót, ami hozzájárul az ismeretek megszilárdításához éppúgy, mint a tanulási stratégiák és technikák elsajátításához, a motiváció folyamatos fenntartásához.

1. A „Freiarbeit” meghatározása

A „*Freiarbeit / Freies Arbeiten*” – szó szerinti fordításban szabad munkát jelent – kifejezés Montessori, Freinet és Petersen reformpedagógiájához nyúlik vissza. A tanulók saját ma-

guk választják meg a feldolgozandó témát, a tanulási tartalmakat, a célokat, a feldolgozásra kínált anyagokat és a tanulási módszereket. Önállóan dolgoznak, és önellenőrzést végeznek. A különböző tevékenységeken keresztül minden gyermek természetes fejlődését, spontán érdeklődését és egyéni munkatempóját követve jut el a megismerés, a tudás szintjéig. A „Freiarbeit” módszert a tantárgyközi szemlélettel összekötve lehet (és kellene is) alkalmazni, de ez még a határainkon kívül is többnyire nehézségekbe ütközik. Talán a német nyelvterület iskoláinak alsó évfolyamain van a legtöbb törekvés a használatára. Jobb híján a napi praxisban egy-egy tantárgyon belül egy beszűkítettebb formáját építik be a tanulási folyamatba. A pedagógus a saját tantárgyához kapcsolódóan elkészíti a szükséges taneszközöket, és ezek felhasználásában, választásában ad a tanulóinak szabadságot. Ebben az esetben a tanulók a tananyagon kívül megválaszthatják a munkaformákat – egyéni, pár- és csoportmunka – és a haladási tempót is. Vannak olyan iskolák, ahol a „Freiarbeit” órarendbe építetten heti két-három órában jelenik meg.

A szabadságnak persze határai is vannak. Egyrészt a tanuló köteles feladatot végezni, másrésztől saját szabad választásával, munkavégzésével nem zavarhatja tanuló társait (Kreuzberger 1994: 4). A „Freiarbeit” módszert több szempontból is lehet értékelni. Mindenkinek meg kell tapasztalni, hogy a munka – a mi esetünkben a tanulás – szórakoztató is lehet. Mivel a tanulók saját maguk határozzák meg a tanulási tempójukat, és az ellenőrzést is saját maguk végzik, ezért feszültségmentes a tanulási folyamat. Ez a munkamódszer sok közös vonást mutat a portfólió használatának szemléletével. Össze is foglaltuk a közös kritériumokat, amelyeket mindkét esetben tekintetbe kell vennünk (1. ábra). A „Freiarbeit” a tanulói igényekhez való illeszkedés miatt kiválóan alkalmazható a differenciálás eszközeként, és intenzívebb

1. ábra: A Freiarbeit és a portfólió-szemlélet azonosságai

munkára nevel. Teljes mértékben tekintetbe veszi és elfogadja a tanulók közti különbségeket. A feladatok tetszés szerint ismételtethők, az eredményt elég akkor regisztrálni, ha a tanuló már elérte az általa meghatározott és elérni kívánt teljesítményszintet. Ez is növeli a motivációt, és esélyt ad arra, hogy ne alakuljon ki a tanulóban az érzelmi szűrő teljesítményt blokkoló hatása (Bárdos 2005: 118-119).

A tantárgyi tartalmak elsajátítása mellett igen fontos a szociális kompetenciára kifejtett hatás. Az önállóság nem azt jelenti, hogy a tanuló kizárólag egyedül dolgozik. Ellenkezőleg. A jól megválasztott feladatok együttműködést igényelnek. A nyelvtanulás, de bármely más ismeret elsajátítása és a hasznosítása is kommunikációval, interakciókkal jár. Az idegen nyelvek tanulásában kifejezetten előnyös viszont az önálló tanulásra való szoktatás, hiszen aki autonóm módon képes egy nyelvet tanulni, az képes lesz később a nyelvet autonóm módon fel is használni, illetve másik nyelvet is elsajátítani. Ezzel a megállapítással pedig már vissza is kanyarodtunk a NAT 2003 célkitűzéseire, amely szerint ébren tarthatjuk a nyelvtanulási motivációt, valamint megalapozhatjuk az élethosszig tartó tanulásra való képességet.

Azt persze nem szabad egy percre sem szem elől téveszteni, hogy a tanárnak nem elég a taneszközöket elkészíteni és a szabad munka lehetőségét megadni. A tanulási kompetenciákat a tanárnak kell lépésről lépésre kialakítani, illetve segíteni a nyelvtanulót a neki legmegfelelőbb tanulási technikák felfedezésében és alkalmazni tudásában. Az első lépés tehát a „Freiarbeit” módszerhez szükséges tanulási technikák elsajátíttatása, a második pedig a folyamatos kontroll, hogy a tanulók használják is a megszerzett kompetenciákat.

2. A „Freiarbeit” taneszközök választásának indoklása

Külföldi – elsősorban német és svájci – tanulmányi útjaink alatt azt tapasztaltuk, hogy a gyerekek szívesen dolgoztak a „Freiarbeit” taneszközeivel. Hiszen minden gyermekben fellelhetők a spontán tanulás belső hajtóerői: az érdeklődés, a kíváncsiság, a tevékenységvágy, a kompetencia-szükséglet. A „Freiarbeit” eszközöket használó tanárok véleménye egyértelműen jó, bár mindannyian megemlítték az eszközök elkészítésének időigényességét és a tárolási gondokat. Egyes tananyag egységekhez azonban a német nyelvterületen a „Freiarbeit” alkalmazásához készen kapható, sőt akár pedagógiai könyvtárból kölcsönözhető az eszközök nagy része. Az eszközök mellé metodikai útmutatásokat is mellékelnek. Gyakorlatilag az eszközök "iskolakészek", csak a tanítási folyamatba építésüket kell a pedagógusnak megtervezni és a kellő időkeretet biztosítani. Magyarországon „Freiarbeit” eszköz nem vásárolható, adaptált változatok nem készültek (kivéve a német nyelv tanulásához a „*Das Deutschmobil Neu I. és II.*” könyvhöz készült szókérdőív). Magunk próbáltuk már a módszert, és saját feladatokat is készítettünk a német nyelvtanári diplomamunkánkhoz. A 10 évvel ezelőtti kísérleteinkhez képest a számítógépes feladatszerkesztés, a színes nyomtatás, a laminálás, a spirálozás segítségével a tanári lehetőségeink nagymértékben bővültek. A felsorolt lehetőségek segítségével készített eszközök sokszor felhasználhatók, minőségük csak lassan romlik a használat során. Az előállítás technikailag sokkal könnyebb lett. A különböző szakos tanári és a tanítói alapképzés viszont nem készít fel a módszer használatára, az eszközök készítésére pedig még inkább nem. A taneszközök készítése rendkívül időigényes, komoly tervezési feladatot jelent, és viszonylag sok pénzbe kerül. Az iskolai költségvetések nem tartalmaznak erre keretet (autentikus anyagok behozatala külföldről horribilis összegekbe kerül). Az előállításához, valamint a professzionális tároláshoz szükséges pénzkereteket sem tudja bármelyik iskola előteremteni. A tároláshoz feliratozott műanyag mappák, dobozok, lefűzők, iratrendezőkre kellenek. Ha valaki gyűjtőmunkába kezd, vagy a módszer híve lesz, előbb-utóbb külön szekrényekre lesz szüksége, hogy a különböző eszközök könnyen megtalálhatók legyenek.

A „Freiarbeit” taneszközök bemutatására azért vállalkoztunk, mert használatuk frissítőleg hathatna a magyar tanítási praxisra. A korszerű tudás közvetítése mellett fontos feladatunkká vált a tanulás tanítása, instruálása, a készségek fejlesztése, az általános képességek – mint gondolkodás, emlékezet, figyelem, képzelet, érzékelés, észlelés –, valamint a speciális képességek kialakítása. Meggyőződésünk, hogy e feladatok teljesítését támogatják az általunk kifejlesztett taneszközök.

3. Az önálló tanulást segítő taneszközök felhasználhatósága, beépítése a tanulási folyamatba

Az önálló tanulást segítő taneszközök a tanulási folyamat alatt többször elővehetők, tehát kiválóan alkalmasak a portfólió-szemléletű munkára („Portfolioarbeit”), a tanulók differenciálására. Fentebb már szóltunk a „Freiarbeit” eszközeinek és a portfólió-szemléletű tanulás-vezérlésnek a hasonlóságairól. Az 1. ábrán bemutatott feladatlista segítségével a tanulási folyamat elején közösen megbeszélhetjük (a már autonóm tanuló önállóan kitűzheti) a témaegység tanulási céljait. (Ez jellemző a „Lernplanarbeit” módszerre is, ahol a tanulók saját tantervet készítenek az osztály közös tanterve adaptálásával.) Az egész tanulási folyamat nyomon követhető a tanulói munkalapok (3. ábra) segítségével. A tanulók tevékenységét önmaguk, a pedagógusok és a szülők is figyelemmel kísérhetik. A taneszközök segítségével egy adott tananyagegység elsajátítása és lezárása törtenhet a tanulók saját ütemezése szerint, különböző időpontokban, illetve időintervallumokban.

A hivatalos teljesítményméréseket időzíthetjük akár egyénileg, amikor a tanulók jelzik, hogy végeztek a meghatározott feladatsomaggal. A feladatok sorrendje változtatható, az egyszerűbbek kihagyhatók, ha túl könnyűek a tanuló számára. A bemutatott eszközök a német nyelv tanulásához készültek, de fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az eszközök valamennyi készség és képesség fejlesztésére bármely tantárgyhoz alkalmasak. A taneszközök hasonlósága a „Stationenarbeit” (a feladatok különböző állomásokon teljesíthetők) és a „Werkstattarbeit” (egyfajta projekt-módszer) taneszközeihez.

4. A taneszközök készítése

Mivel Magyarországon nincsenek a módszerhez előregyártott, megvásárolható eszközök, a módszert alkalmazni kívánó pedagógusoknak el kell készíteniük a taneszközöket. Ám a „Freiarbeit” módszerhez taneszközöket készíteni egészen mást jelent, mint a szokásos kiegészítő feladatok vagy szemléltető eszközök előállítását. A készítőnek mindig szem előtt kell tartania, hogy ezekkel az eszközökkel a tanulónak teljesen egyedül kell tudnia tanulni és gyakorolni, a tudásszintjét ellenőrizni.

A feladatoknak tanuló-orientáltak kell lenniük. Ezt úgy érhetjük el, ha a tanulók mindennapi élethelyzetét tekintjük a szituációk alapjának. Tekintetbe vesszük a tanulók már meglévő ismereteit, készségeit, képességeit, érdeklődését, tapasztalatait. Lehetőséget kell adnunk mind az önálló, mind pedig a kooperatív tanulási formákra, a kreatív feladatmegoldásokra, a cselekvésekre. A cselekvési és a nyelvi cselekvési kompetencia kialakítása egyaránt fontos feladata az iskolának.

A professzionális eszközökkel szemben támasztott követelmények:

- támogassák a tanulói aktivitást;
- egy-egy csomagban készüljenek eszközök a különböző tanulási típusú tanulók számára;
- feladatsorozatok készüljenek nehézségi fokok szerint a differenciálásra, illetve azért, hogy a tanuló a saját fejlődését is figyelemmel tudja kísérni;
- ösztönözzék a tanulókat a saját tanulási stratégia kifejlesztésére;

- legyenek praktikusak és esztétikusak;
- a képek tartalma, vizuális megfogalmazása feleljen meg az életkori sajátosságoknak és a tanítási / tanulási célkitűzéseknek;
- a képek célratorók legyenek, lehetőleg kevés lényegtelen információt tartalmazzanak;
- legyenek könnyen áttekinthetők, tagoltak, ne sértsék a vizuális logikát;
- konzekvensen alkalmazzanak jeleket, színeket meghatározott ismeretelemekhez;
- mindig legyenek a feladatok mellett a játék- vagy feladatleírások valamint a megoldások, amelyekkel az önértékelés elvégezhető;
- legyenek tartósak, sokszor sérülésmentesen felhasználhatók.

Az elkészült „Freiarbeit” taneszközök tárolása sem egyszerű feladat. A legjobb, ha az eszközöket témakörök szerint csoportosítjuk, illetve egy-egy témakörhöz készítünk feladatcsomagot. Az idegen nyelvekhez a témakörök lehetnek a standard nyelvtanulási témák. Például család, iskola, szabadidő, étkezés, utazás. Az egyes témakörökhöz eldönthetjük, milyen egyéb ismeretanyagot szeretnénk rendelni. Az idegen nyelveknél például a nyelvtani tudnivalókat. Az élő idegen nyelvekhez készült eszközök feliratozásánál szükséges megjeleníteni a nyelvi szintet (legjobb a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret, KER szerint). A témákat egy-egy dobozba, műanyag tartóba tegyük. Legyen gondunk arra, hogy az osztály, csoport létszámának megfelelő anyagot készítsünk a témakörhöz. Minden témakör-csomagba tegyük bele a tartalomjegyzéket, azaz a témakörhöz készített taneszközök jegyzékét. Ez a taneszközjegyzék a feladatlista (1. ábra). A sorszám alapján lehet a feladatokat azonosítani. Minden feladatnak, játéknak neve van. A listáról leolvasható, hogy a tanuló mit gyakorolhat az adott feladattal (szókincs, nyelvtan, helyesírás, beszédkészség), milyen módon végezheti az önellenőrzést. Az önellenőrzés esetében a lapok megfordításával ellenőrizhető a megoldás helyessége. A kontroll-lap külön lapon tartalmazza a feladat megoldását. Megjelölhető a listán kép, minta is. Ez azt jelenti, hogy ha a szöveges feladat megoldása után felismerhetetlen vagy hibás a kirakott kép, akkor helytelen a szöveg megoldása. A nehézségi fok oszlopban jelölhetjük, hogy mi mennyire tartjuk nehéznek a feladatot (ez a megoldási sorrendet is befolyásolhatja) valamint azt, hogy a feladatnak milyen további felhasználása lehetséges. A további feladatok az ismeretek elmélyítését, a készségek további fejlesztését célozzák. Ezeket a külön feladatokat a jelen mintához (1. mellékletben) hasonlóan a tanár ellenőrizheti. A tanári ellenőrzés egyes esetekben azonban kiváltható, amennyiben csak egy megoldás létezik, és ahhoz is elkészítjük a kontroll-lapot.

Essen und Trinken				
Szám	Feladat neve	Mit gyakorol?	Megoldása	Nehézségi fok, további felhasználás
1.	LOGICO (képekkel)	szókincs (szavak: igék)	önellenőrzés	-, lemásolni, szótárba írni
2.	LOGICO (képekkel)	szókincs (szavak: igék)	önellenőrzés	-, lemásolni, szótárba írni
3.	LOGICO (képekkel)	szókincs (mondatok)	önellenőrzés	-, beszédfordulatokat, mondatokat lemásolni, fordítani

2. ábra: Részlet az „Étkezés” témakörhöz készült feladatlistából

A feladatok, játékok legyenek beazonosíthatók a jegyzéken. Javasoljuk, hogy mindegyik eszköz kapjon sorszámot, és ez a szám szerepeljen a csomag tartalomjegyzékén. Szükséges nevet adni a játéknak vagy feladatnak, mellékelni kell a nyelvi szint leírását, a célt, a felhasználás vagy további felhasználás lehetőségét, a feladat vagy játék leírását és a megoldási kulcsot. A leírásoknak olyan egyszerűeknek és jól megfogalmazottaknak kell lenniük, hogy a tanulók megérthessék anélkül, hogy a tanárhoz fordulnának segítségért. A feladat és a megoldása soha ne legyen ugyanazon az eszközön (kivéve a lap hátulján), de legyen egyértelműen és

könnyen kikereshető a csomagból. A megoldás ellenőrzése több módon történhet. Színek, jelek, minták, képek is mutathatják a helyes megoldást. Előfordulhat azonban, hogy a feladat jellegénél fogva (például kreatív írás, monológ) mégsem ellenőrizhető a tanuló által. Ilyenkor a feladat leírásában jelezzük, hogy tanári kontrollra van szükség. Mellékeljük a tanulók számára tanulói munkalapot, amelyen megtervezhetik, illetve dokumentálhatják a tanulási tevékenységüket, az elért eredményeket. A 3. ábra az „Étkezés” témakör tanulói munkalapjának egy részletét tartalmazza. A sorok addig bővíthetők, ahány feladatot tartalmaz az adott témacsomag. A tanulók felírják rá nevüket, osztályukat. A feladatokat a sorszámok alapján azonosíthatják be. Minden alkalommal rögzíthetik a feladatok megoldásának dátumát és a megoldás oszlopokban az elért eredményt. A mellékelt ábra háromszori megoldásra ad lehetőséget. Azt a megoldást is választhatják azonban a tanulók, hogy csak akkor töltsék ki az oszlopot, ha már valamennyire elégedettek a megoldásukkal. A megjegyzések oszlopba több dolgot jelölhetnek. Beírhatják vagy berajzolhatják, nyomdázhatnak, ha már többet nem akarnak megoldani az adott feladatot. Reflexiót írhatnak ide, illetve jelölhetik, hogy elkészítették-e a feladatlistára a tanár által felírt extra/többlet feladatot.

Essen und Trinken							
Név						Osztály	
Feladat	Dátum	Megoldás	Dátum	Megoldás	Dátum	Megoldás	Megjegyzések
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							

3. ábra: Tanulói munkalap az „Étkezés” témakörhöz

Mint már említettük, Magyarországon a pedagógus kénytelen előállítani a taneszközt, ha a módszert használni szeretné. Az eszközök készítéséhez ötleteket, tippeket nyerhetünk már meglévő taneszközökből, ezeket azonban a „Freiarbeit” elveinek megfelelően át kell dolgoznunk. Képekkel, játékokkal, szövegekkel segítségünkre lehetnek a taneszközökön kívül az autentikus folyóiratok, könyvek, különböző kiadványok. Alapul vehetünk oktató CD-n vagy Interneten talált feladatot, képet, rejtvényt. Nagy segítség az egyre növekvő számban elérhető digitalizált tananyag. A lényeg, hogy bármit is választunk taneszközünk alapjául, a módszerhez való igazítás és továbbfejlesztés tanári kreativitást és technikai ügyességet is igényel.

*„Minél tökéletesebb a környezet,
annál kevesebb beavatkozásra van szükség a felnőtt részéről.”*
Montessori

Bár az alaposan előkészített „Freiarbeit” témacsomag épp azért is jó, mert a tanár hozható dobozban, tartóban magával viheti bárhová, a használata mégis akkor a leghatékonyabb, ha megfelelő tanulási környezet is társul hozzá. A belső indítékok a jól előkészített környezetben tudnak csak megnyílni és aktivitásra sarkallni. A megfelelő tanulási környezet és atmoszféra azt jelenti, hogy a cselekvésorientált tananyagok és eszközök mindig a tanuló rendelkezésére állnak, valamint a tanulási folyamat és annak eredménye, a produktum az osztályteremben folyamatosan prezentálható.

5. A taneszközök típusai és a használatuk módja

A hagyományos játéktípusokat nem tartjuk szükségesnek itt és most leírni. Természetesen használható puzzle, háromszög-puzzle, dominó és különböző kirakójátékok. A kártyajátékokból a Fekete Péter-típusú, ahol párokat, illetve a quartett, ahol négy egyformát kell keresni. A memornak egy saját verzióját ajánljuk: játék közben a német szóhoz a magyar nyelvű párját kell kiválasztani (a szavakat látják a tanulók). Ha felfordítják a párt, az az ellenőrzés, hogy mind a két kártya hátlapján ugyanazt a képet fogják látni. Sorozatok, kivételek megjegyzéséhez (melléknév fokozása, szavak szótári alakja, helyesírás) kiválóan alkalmas a gyűrűs kiskönyv vagy ennek asztali változata. Ugyanezt tanulói tárcsával is meg lehet valósítani. Mindkét esetben egyetlen alakot adunk meg, a tanuló megtippeli a többit, majd lapoz, vagy megtekeri a tárcsát, és leolvassa, ellenőrzi a megoldását. A tanulódoboz („Lernbox”) szavak, mintamondatok tanuláshoz kiváló, de bármely más műveltségterülethez adaptálható. A doboz három vagy öt rekeszt tartalmaz. A kártyát az első rekeszből akkor lehet a következőbe áttenni, ha jó a megoldás. Rossz megoldás esetén a kártya visszakerül az első rekeszbe. A cél, hogy a kártyák átkerüljenek a doboz utolsó rekeszébe, akkor már csak esetleg havonta kell még egyszer átnézni, ami ott található. (Ehhez az a jó, ha a tanulóknak saját tanulódobozuk van, nem elégséges egy darab az osztály számára.) A fűzőcske játék már ismert Magyarországon, de inkább csak a gyógypedagógusok használják a fejlesztő munkában. Saját tapasztalattal azonban megtölthetjük, és akkor az egyik kedvenc feladattípusa lehet a tanulóknak.

Az általunk fejlesztett feladatlapok különféle keresztretjvények, szókereső játékok. Többnyire képek hívják elő a szükséges szókincset. A fejlesztő pedagógiában használatos LOGICO táblákhoz is készítettünk képes feladatsorokat.

6. Mérés és értékelés a tanulási szakasz végén

Az előre – a tanulócsoporthoz – meghatározott időkeret végére elkészítettünk egy portfólió típusú mérőlapot. Ha már gyakorlott a tanulócsoporthoz a „Freiarbeit” vagy a portfóliós tanulási eljárásaiban, akkor a tanulók az általuk választott időben készíthetik el a mérést. Ha még nem jártasak a módszerekben, akkor a mérőlap kitöltésével is rávezethetjük őket az eljárás hasznosságára. A mérőlap a szummatív mérést szolgálja. Ha szükséges a tanulók jegyével való minősítése, megítélésünk szerint arra is alkalmas. Hiszen a tanulási szakasz elején közösen határoztuk meg a tanulási célokat, illetve határozták meg a tanulók saját maguk számára, és a vállalt célok elérését méri a feladatlap. A portfólió típusú mérés azt jelenti, hogy a mérőlap csupa „tudok” deskriptort tartalmaz. Minden feladatnál konkrét leírás található, hogy a feladat mikor tekinthető megoldottnak (2. melléklet). Az objektivitást az biztosítja, hogy a tanulóknak mindent példával kell alátámasztaniuk. Eddigi portfóliós tanítási tapasztalatunk szerint, ha csak a „tudok” mondatokra kell önértékelést készíteni a tanulóknak, akkor többnyire jócskán felülértékelik a tudásukat. Az bebizonyosodott, hogy ez a fajta tudásmérés a mi iskolai gyakorlatunkban teljességgel életidegen. A konkrét ismeretanyag számonkérése (szódolgozat, fordítás, a már megoldott feladatok reprodukálása) valószínűleg jobban sikerülne. A részletes feladatleírásokat (amelyek szerintünk a helyes megoldást segítették volna) a kitöltés közben valószínűleg el sem olvasták, mert túl hosszúak voltak. Ezt abból gondoljuk, hogy hiába kértünk például névelőt a főnevekhez, a tanulók 80 %-a névelő nélkül írta le a szavakat. Számunkra egyértelműen kiderült, hogy a „Freiarbeit” feladatokat játéknak tekintették, és nem használták saját tudásuk ellenőrzésére. Párban, sőt háromfős kiscsoportban oldották meg a feladatokat, a rendelkezésükre álló időt nem használták ki az önálló tanulásra. Megtévesztette őket a segítség (a kép, minta, színek). Ezek alapján gyorsan megoldották a feladatokat, és kevésbé törőd-

tek azzal, hogy igazából a nyelvi ismeretanyag elsajátítása lett volna a lényeg. Ezen az úton minden tanulósoportnak végig kell mennie. Biztosak vagyunk abban, hogy a következő alkalommal tudatosabban végzik majd nemcsak a gyakorlást, hanem a célkitűzést és az önellenőrzést is. A napnál is világosabban kiderült, hogy az önállóságot, a saját felelősség vállalását és az önálló folyamatszabályozás képességét kell fejleszteniünk. Természetesen az esettanulmányból az a következtetés is levonható, hogy „egy fecske nem csinál nyarat”, azaz, ha csak egy tantárgyon vagy műveltségterületen belül kívánunk a hagyományostól eltérő módszereket alkalmazni, más szemléletben tanítani, akkor az eredmény bizony igen kétséges.

Összegzés

Arra vállalkoztunk, hogy bemutatjuk azokat a saját fejlesztésű taneszközöket a német nyelv tanításához/tanulásához, amelyeket a „Freiarbeit” módszer alapján az önálló tanulástámogatásához készítettünk. Miután leírtuk a „Freiarbeit” módszer lényegét, felvázoltuk a portfólió-szemlélettel való rokonságát, a közös kritériumokat egy ábrán szemléltettük. Az „Étkezés” témakörhöz kidolgozott taneszközökön kívül elkészítettük a témakör csomag teljes dokumentációját (tanulói munkalap, feladatok listája, a mérés-értékelés feladatlapja). Bár a mérés és értékelés kapcsán megfogalmaztuk kétségeinket, biztosak vagyunk abban, hogy a hasonló taneszközök elterjesztésére, a napi gyakorlatba való beépítésére szükség van. Bízunk abban, hogy a nyelvpedagógiában használatos módszerek és eljárások előbb-utóbb bekerülnek a pedagógia más területeire is.

IRODALOM

- Bárdos Jenő (2005): Élő nyelvtanítástörténet. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Brunner, Ilse – Schmidinger, Elfriede (2004): Gerech beurteilen: Portfolio: die Alternative für die Grundschulpraxis. Veritas Verlag, Linz
- Gelzer, Hermann (2005): Leistungstests und Unterrichtsentwicklung. Einige Unterlagen zur Lernzielorientierung. Innere Differenzierung. Fachhochschule Aargau Nordwestschweiz. Pädagogische Hochschule. Institut Schule & Weiterbildung
http://edutech.elte.hu/multiped/okttech_01/okttech01_1_12.html
- Karlovič János (2001): Tankönyv – Elmélet és gyakorlat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Kreuzberger, Norma (1994): Handlungsorientiertes Lernen im Englischunterricht. Verlag Ludwig Auer, Donauwörth
- Kurtán Zsuzsa (2001): Idegen nyelvi tananyagok, tankönyvek. In: Kurtán Zsuzsa: Idegen nyelvi tantervek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 126-147. o.
- Schulze, Hermann (1992): „... und morgen fangen wir an!” Bausteine für Freiarbeit und offenen Unterricht in der Sekundarstufe. Hrsg. GEW Lüneburg, Soltau
- Schröck, Peter (1993): Freiarbeit in der Sekundarstufe 1. Cornelsen Scriptor, Frankfurt am Main
- Zaláné Szabály Anna – Petneki Katalin (1997): Hogyan válasszunk nyelvkönyvet? Az iskolai nyelvtanításban használt nyelvkönyvek, tanulási és tanítási segédletek minősítésének rendszere. Soros Alapítvány, Budapest

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A „Freiarbeit” és a portfólió-szemlélet azonosságai
2. ábra: Részlet az „Étkezés” témakörhöz készült feladatlistából
3. ábra: Tanulói munkalap az „Étkezés” témakörhöz

Melléklet

Mérőlap az „Étkezés” témakörhöz

Mit tudok?	Példa / feladat	Pont
Meg tudom kérdezni, hogy mit szeret valaki enni és inni. (2 helyes mondat 4 pont)		_ / 4
El tudom mondani, hogy mit eszem és iszom a legszívesebben. (2 helyes mondat 4 pont)		_ / 4
El tudom mondani, hogy valami ízlik. (a helyes mondat 2 pont)		_ / 2
Meg tudom kérdezni, hogy mi mennyibe kerül. (egy helyes példa 2 pont)		_ / 2
Fel tudok sorolni 6 gyümölcsöt. (minden helyesen leírt szó 1 pont)		_ / 6
Fel tudok sorolni 10 ételt. (minden névelős és helyesen leírt szó 1 pont)		_ / 10
Fel tudok sorolni 5 italt. (minden névelős és helyesen leírt szó 1 pont)		_ / 5
Ismerem a felsorolt melléknevek jelentését. (minden helyesen leírt szó 1 pont)	savanyú	_ / 7
	édes	
	sós	
	késes	
	egészséges	
	erős	
	finom	
Tudom alkalmazni a tanult szavakkal a melléknévfokozást. (minden helyes közép- és felsőfokú alak 1 pont)	gut	_ / 10
	stark	
	teuer	
	warm	
	heiß	
Fel tudok sorolni 10 ételkészítéssel, konyhai munkákkal kapcsolatos kifejezést, ezeknek ismerem a jelentését. Pl: bevásárolni, krumpolit hámozni, stb. (minden helyes kifejezés 1 pont)		_ / 10
Pontszám összesen:		_ / 60
Önértékelés:	Pedagógus értékelése:	Szülő: